

Walfort

Beheervisie

2017

Geldersch
Landschap
&
Kasteelen

Colofon

Beheervisie Walfort

Terreinen:

't Walfort

't Zondagsschooltje

Samenstelling:

Geldersch Landschap & Kasteelen

Afdeling Landschap en Kastelen en werkgebied Oost-Achterhoek

Gezien door Beheer Advies Commissie in november 2017

Vastgesteld door Leo Cleiren, regiohoofd Oost Gelderland, op 16 oktober 2017

Goedgekeurd door Peter van den Tweel, directeur-bestuurder, op 22 november 2017

Foto voorzijde: Nico van Haastrecht

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	De waarden van het terrein	7
2.1	Natuurwaarden	7
2.1.1	Abiotische waarden	7
2.1.2	Biotische waarden	9
2.2	Cultuurhistorische waarden	11
2.3	Landschappelijke waarden	11
2.4	Recreatieve waarden	11
2.5	Bosbouwkundige en landbouwkundige waarden	11
2.6	Samenvatting	13
3.	Beheer tot nu toe	13
3.1	Doelstellingen vorige beheervisie	13
3.2	Beschrijving tot nu toe gevoerde beheer	13
4.	Contracten en verplichtingen	13
5.	Visie	15
5.1	Afweging	15
5.2	Doelstelling	17
6.	Beheer	17
6.1	Beheer op hoofdlijnen	17
6.2	Onderzoek, projecten en externe ontwikkeling	18
7.	Literatuur	19

---

1. Inleiding

De voorliggende beheervisie beschrijft de visie van Geldersch Landschap & Kasteelen (hierna GLK) voor de terreinen 't Walfort en 't Zondagschooltje en geeft weer welk beheer GLK in de komende jaren zal toepassen om de gestelde doelen te realiseren. Er is geen voorgaande beheervisie voor deze terreinen. In 2013 is het terreinbeheer geëvalueerd'.

Om te komen tot deze visie en bijbehorende doelen heeft GLK de verschillende waarden in het terrein zorgvuldig afgewogen. Tevens is rekening gehouden met de statutaire doelstellingen, de strategische doelen uit de Meerjarenvisie 2016-2025 en vigerende thematische beleidsnota's.

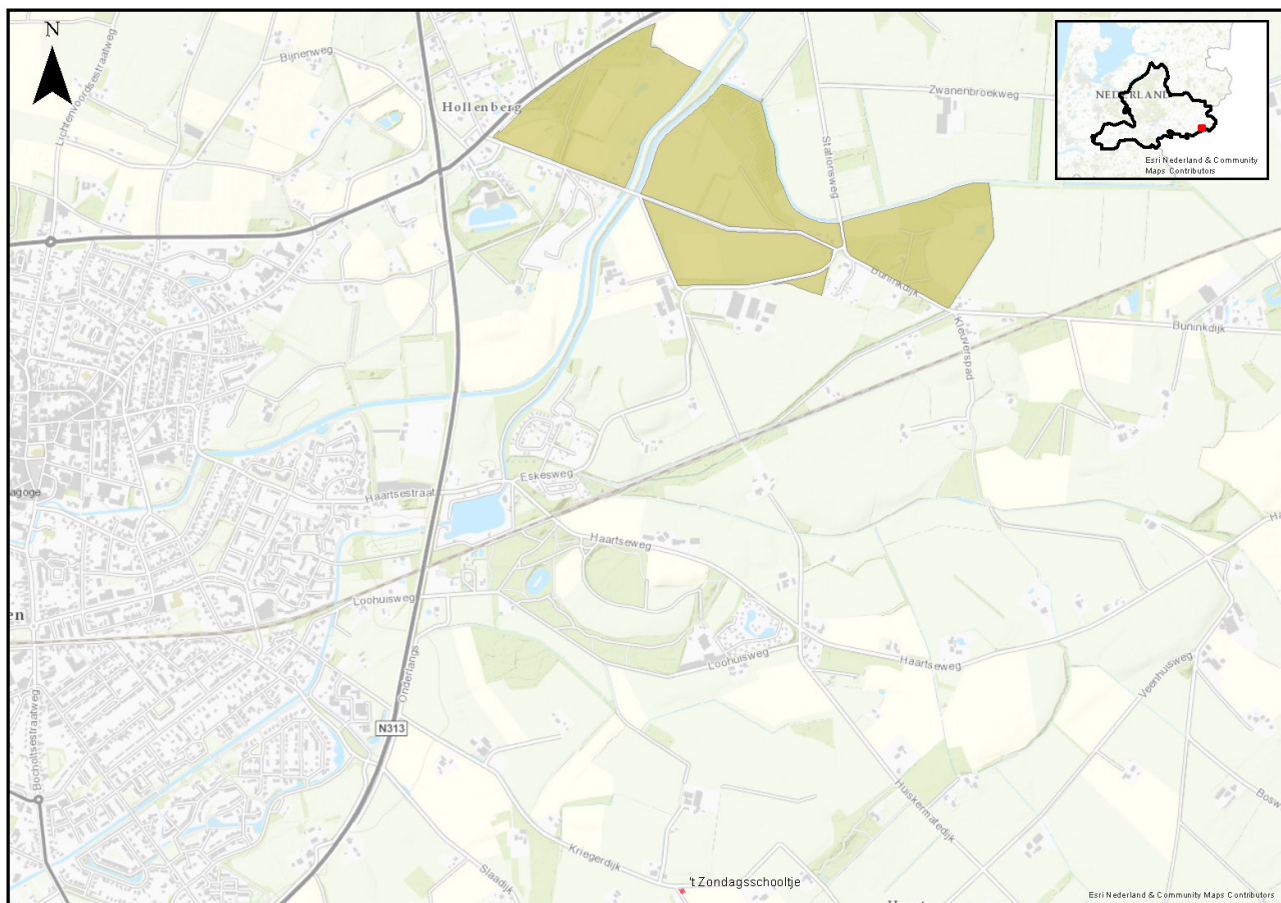
De beheervisie heeft in principe een onbepaalde looptijd. Jaarlijks wordt het beheer geëvalueerd en daarbij wordt ook gekeken of er interne en/of externe omstandigheden zijn die aanleiding kunnen zijn voor aanpassing van de visie. De beheervisie vormt de basis voor de meerjarige terreinonderhoudsplannen (TOP), waarin de concrete maatregelen staan opgenomen voor de komende jaren. Tevens vormt deze visie de basis voor externe belangenbehartiging voor dit terrein.

't Walfort is een terrein van 52 hectare in de gemeente Aalten, tussen Aalten en Bredevoort. Het is sinds 2003 in erfpacht van de Gemeente Aalten, voor een periode van 50 jaar. Op 't Walfort staan de Havezate 't Walfort, de hoeve Eskes en het Eskeshuisje. Door het gebied lopen twee brede watergangen, veel houtsingels en een oude eikenlaan. Het gebied was in het verleden erg nat, in het landschap is dit te zien aan de rabatten. Rond 1900 is gestart met de ontginning van het Zwanenbroek (ten noorden van Walfort). Vooral na de ruilverkaveling (rond 1970), het aanleggen van de Keizersbeek en het verder kanaliseren van de Bovenslinge (die bij Walfort parallel lopen) is het gebied droger geworden.

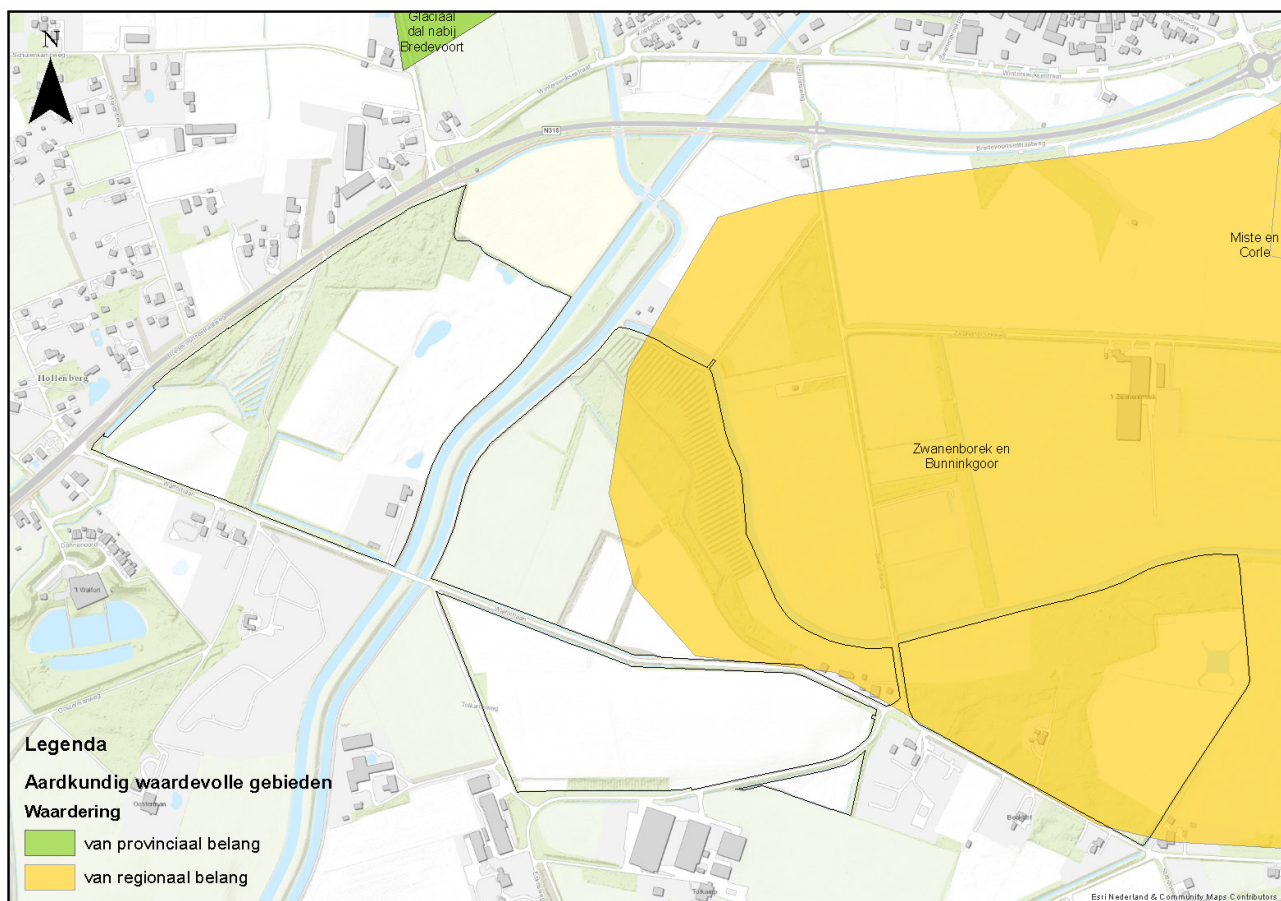
Tussen Aalten en de Duitse grens, aan de Kriegerdijk, staat 't Zondagsschooltje. Het is een eenklassig schoolgebouwtje, in 1924 gebouwd door een oudervereniging. In deze zondagschool werd door een aantal ouders bij toerbeurt uit de Bijbel voorgelezen en werden Christelijke liederen geleerd en gezongen. Het aantal kinderen varieerde van 12 tot 30. In 2005 kreeg GLK het zondagsschooltje geschonken van de oudervereniging Haart – Heurne. Het wordt nu verhuurd aan een particulier en aangeboden als vakantiewoning.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste waarden van de terreinen beschreven. In hoofdstuk 3 wordt het gevoerde beheer beschreven en geëvalueerd. Aan de hand van deze gegevens en de randvoorwaarden uit hoofdstuk 4 worden in hoofdstuk 5 de doelstellingen en de visie voor de komende jaren beschreven. Het beheer in grote lijnen en de projecten die ervoor nodig zijn om de visie te realiseren worden beschreven in hoofdstuk 6.

Figuur 1 Ligging van 't Walfort (in het groen) en 't Zondagsschooltje

Figuur 2 Geomorfologische waarden van 't Walfort

2. De waarden van het terrein

Voor het waarderen van dat wat zich in het terrein bevindt, maakt GLK gebruik van de kerncollectiebenadering. In die benadering wordt eerst geïnventariseerd wat er allemaal bekend is over de kwaliteiten ten aanzien van natuur, cultuurhistorie en landschap in het terrein. Waar nodig worden bestaande gegevens aangevuld met nieuwe inventarisaties. Vervolgens wordt hier een waardering aan gekoppeld op basis van criteria die vanuit wetgeving en vanuit de verschillende vakgebieden algemeen geaccepteerd zijn. Zo wordt bijvoorbeeld aangeduid of iets nationaal of internationaal een status heeft of bescherming geniet. Daarnaast is extra waarde toegekend aan elementen die een belangrijke rol spelen in de lokale beleving en geschiedenis. Waar geen algemeen geaccepteerde waardering beschikbaar is, wordt gebruik gemaakt van best professional judgement door eigen en externe deskundigen.

De kerncollectie natuur, cultuurhistorie en landschap die op deze wijze beschreven is, vormt de leidraad voor het daadwerkelijke beheer. Het kan voorkomen dat er voor onderdelen van de kerncollectie (nog) geen, of slechts beperkt, informatie beschikbaar is. In de overwegingen die leiden tot de keuze voor een doelstelling voor een terrein wordt hier zo goed mogelijk rekening mee gehouden.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste waarden van de terreinen beschreven. In hoofdstuk 3 wordt het gevoerde beheer beschreven en geëvalueerd. Aan de hand van deze gegevens en de randvoorwaarden uit hoofdstuk 4 worden in hoofdstuk 5 de doelstellingen en de visie voor de komende jaren beschreven. Het beheer in grote lijnen en de projecten die ervoor nodig zijn om de visie te realiseren worden beschreven in hoofdstuk 6.

2.1 Natuurwaarden

2.1.1 Abiotische waarden

Geomorfologie

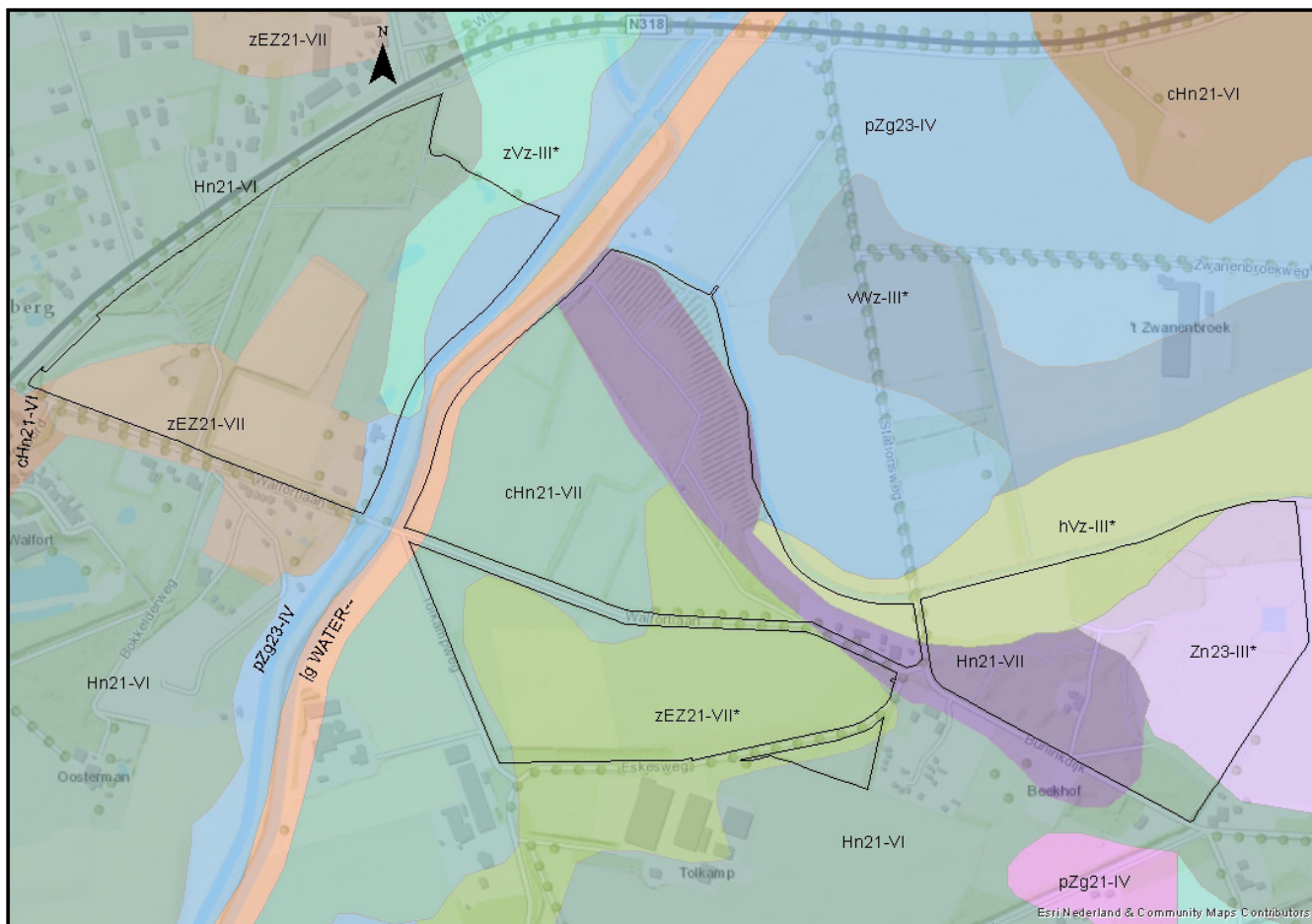
't Walfort ligt in een dekzandlandschap met dekzandruggen en -koppen met een esdek. Het oostelijk deel van het terrein valt binnen het Gea-object Zwanebroek en Bunninkgoor, wat van regionaal belang is.

Bodem & hydrologie

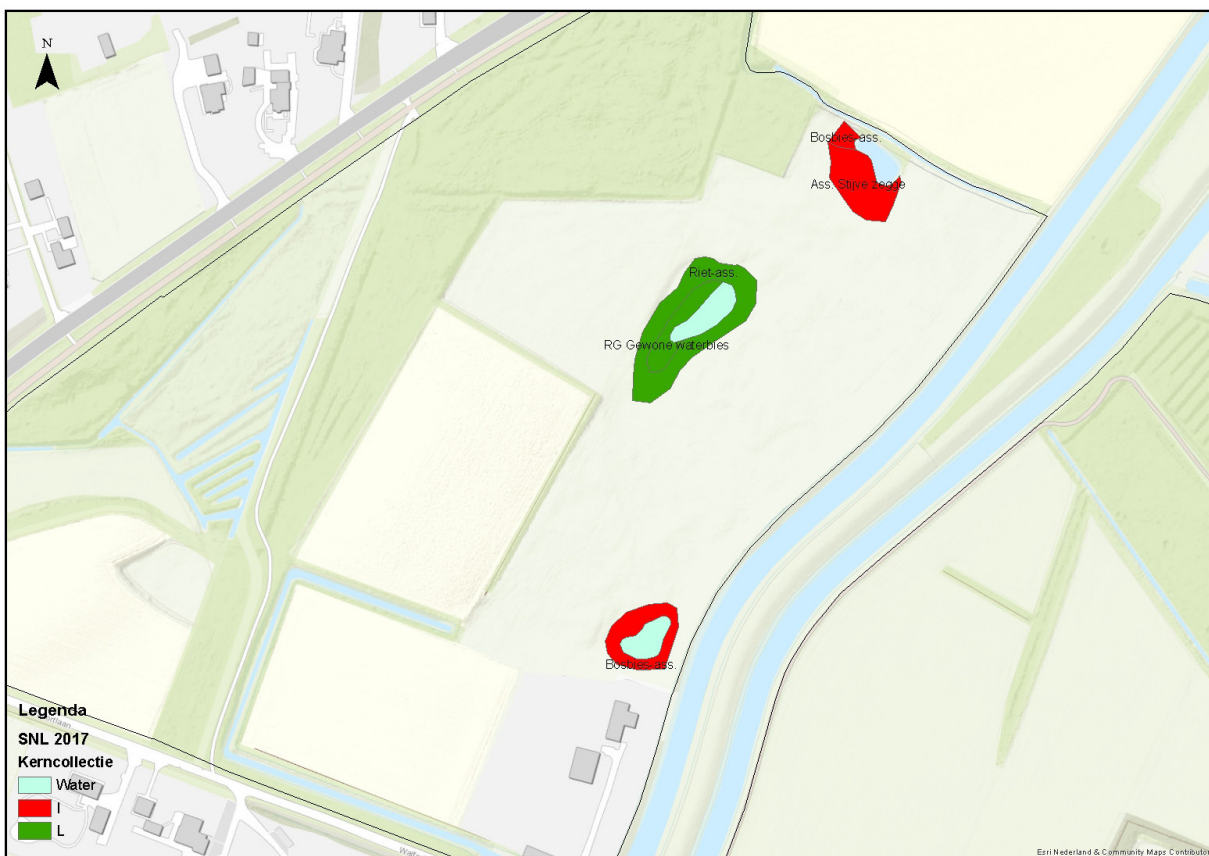
De bodemsamenstelling is erg gevarieerd en bestaat uit verschillende types (figuur 3). Vooral het type veengronden is bijzonder in dit deel van Nederland, de Koopveengrond (hVz) komt namelijk vooral voor in Utrecht en Zuid – Holland. Meerveengronden (zVz) komen meestal voor in de veenkoloniën, met name op locaties van voormalige meren. De venen speelden een belangrijke functie in de verdediging van Bredevoort en zijn waarschijnlijk daardoor bewust in stand gehouden.

Het veengebied is een laaggelegen eutroof veengebied, waar moeraskalk in voorkomt. Door de provincie Gelderland is dit aangewezen als een gebied met hoge bodemkundige waarden.

Het terrein wordt doorsneden door twee parallel lopende gekanaliseerde beken: de Boven Slinge en de Keizersbeek. Beide lopen hebben een eenvormig profiel. De Keizersbeek heeft door zijn lage peil een sterk drainerende werking op het grondwater, waardoor het terrein

Figuur 3 Bodemkaart van 't Walfort. zVz= Meerveengronden; zEZ21 = Hoge zwarte enkeerdgrond met fijn zand, leemarm tot zwakleming, pZg23 = Beekeerdgrond met fijn zand, lemig; Zn23 = Vlagvaakgrond met fijn zand, lemig; hVz = Koopveen- gronden; vWz = Moerige eerdgronden met moerige bovengrond; Hn21 = Veldpodzolgrond met fijn zand, leemarm tot zwak- lemig; cHn21 = Laarpodzolgrond met fijn zand, leemarm tot zwaklemig

Figuur 4 Kerncollectie vegetaties. Rood = Internationaal belangrijk. Groen = Lokaal belangrijk

sterk verdroogd is.²

Licht, geluid en milieukwaliteit

De licht- en geluidsbelasting is gemiddeld. Er loopt een provinciale weg langs de westkant van het gebied, wel met stil asfalt. Rondom het terrein liggen een aantal landbouwbedrijven, maar de stikstof en fijnstof concentraties zijn redelijk laag in vergelijking met de rest van Gelderland.³

2.1.2 Biotische waarden

Vegetaties

Het gebied ligt niet binnen een N2000 omgrenzing. Wel zijn er vanuit Synbiosys twee voor N2000 kwalificerende habitattypen aanwezig: de Droge Europese heide en Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones. Verder zijn er in Synbiosys 28 vegetatieopnamen bekend uit de periode 1983-2004 die van (inter) nationaal belang zijn. Het betreft vooral schrale, droge graslanden en (voedselrijkere) loofbostypen.

Vanuit een inventarisatie uit 2017⁴ zijn de Associatie van Stijve zegge, subtype Blaaszeggevegetatie en Bosbiesassociatie (internationaal belangrijk) bekend (figuur 4).

Flora

De kerncollectiesoorten van de flora (inventarisatieperiode 2004-2013 en SNL 2017) bestaan uit de nationaal belangrijke soorten van graslanden: Gevlekte orchis, Kleine ratelaar en Kamgras. En van akkers: Korenbloem en Akkerleeuwenbek. Overige vegetaties: Echte guldenroede, Rode bosbes, Wilde gagel en de provinciaal belangrijke Bosgeelster. Verder komen er nog de meer algemenere bijzondere soorten voor: Geelgroene zegge, Dwergzegge, Genaald schapengras, Amerikaanse kruidkers (een neofyt), Pijptorkruid en Oostenrijkse kers.

Fauna

Er komen verschillende vleermuissoorten voor in 't Walfort, waarvan de Watervleermuis en Laatvlieger van provinciaal belang zijn. Ook de Wezel (provinciaal van belang) komt voor

Bijzondere vogels (geen broedgevallen) die zijn waargenomen zijn Wespandief, Sperwer, Havik, Grutto en de Zomertortel.

Direct grenzend aan de zuidoost zijde van 't Walfort komen de levendbarende Hagedis (van provinciaal belang) en de Zandhagedis (van internationaal belang) voor. Ten zuiden van 't Walfort komt de Hazelworm voor. Mogelijk dat deze soorten op Walfort zelf voorkomen.

Een aantal nationaal belangrijke dagvlindersoorten van graslanden en bosranden komen voor. Dit zijn onder andere het Bruin zandoogje, Kleine vuurvlinder, Hooibeestje, Koevinkje en het Zwartsrietdikkopje.

Vooraf bij en rond de Keizersbeek en de Boven Slinge worden nationaal belangrijke libellen aangetroffen zoals de Azuurwaterjuffer, Bloedrode heidelibel, Bruine glazenmaker, Gewone

² Hullenaar, 2008

³ Provincie Gelderland, sd

⁴ SNL inventarisatie 2017

Figuur 5 Cultuurhistorische waarden

pantserjuffer, Grote roodoogjuffer, Paardenbijter, Variabele waterjuffer, Venglazenmaker, Venwitsnuitlibel, Vuurjuffer en de Weidebeekjuffer (meeste waarnemingen uit 1999).

2.2 Cultuurhistorische waarden

Bouwkundige waarden

De havezate 't Walfort op Walfortlaan 1 is een rijksmonument. Het is van bouwkundige waarde door de 15e eeuwse kelder met tongewelven, in natuursteen uitgehouwen schietgaten in het 16e-eeuwse gedeelte en door het stalinterieur. Waardevolle interieurdetails zijn de balksleutels met gotisch profiel, renaissance paneeldeuren en tegeltjes langs plinten.

Rijksmonument Hoeve Eskes (Walfortlaan 3) is een goed bewaarde hallehuisboerderij met achterbaander, in zuidoosten van 't Walfort. In de voorkamer zit een tegelschouw uit de 18e eeuw en een gesneden deur uit de 17e eeuw. Naast de woonkamer ligt een overwelfde kelderkamer.

't Zondagsschooltje is een gemeentelijk monument.

Historisch – Geografische waarden

De havezate maakte deel uit van de voormalige heerlijkheid Walfort, die lag langs de enige doorwaadbare plek in de Slinge. Jachtpalen markeerden het oorspronkelijk het jachtterrein van de havezate, ze dateren uit 1837-1838. Dertien overgebleven palen liggen of staan nog in de omgeving van 't Walfort, waarvan twee binnen de terreingrenzen van GLK.

Op een hoog stuk grond (Holleberg), terzijde van de laan naar Walfort, heeft volgens de overlevering Prins Maurits zijn tent opgeslagen tijdens de belegering van Bredevoort. Hier bevond zich, tot circa de 16e eeuw, ook de vrijstoel van Bredevoort, het veemgericht⁵. Walfort is de enige plek in Nederland waarvan bewezen is dat er zich veemgericht bevond. Een beruchte vrijgraaf uit de 15e eeuw was Berend de Dücker, wiens naam in de streek nog voortleeft als dreigement ("De Dücker zal ow halen!").

2.3 Landschappelijke waarden

't Walfort is onderdeel van het Nationaal Landschap Winterswijk. Karakteristiek voor dit landschap zijn de vele essen en de kleinschalige verkaveling⁶. De streekeigenheid van dit gebied is groot. In dit landschap ligt ook 't Zondagsschooltje.

2.4 Recreative waarden

't Walfort wordt druk bezocht. Bredevoort ligt binnen een kilometer afstand en er liggen veel campings in de omgeving. De havezate 't Walfort en boerderij Eskes zijn niet toegankelijk voor het publiek. Beide gebouwen zijn wel tijdens Open Monumentendagen te bekijken. In de omgeving en bij boerderij Eskes kan gewandeld en gefietst worden. In het buitengebied van Bredevoort en Aalten liggen een aantal aantrekkelijke fiets- en wandelroutes. 't Zondagsschooltje wordt verhuurd als vakantiewoning.

2.5 Bosbouwkundige en landbouwkundige waarden

De bossen van 't Walfort zijn een voorbeeld van "Havezatebossen", te vergelijken met scholtebossen. Ze bestaan hier voornamelijk uit (zware) inlandse eik, berk en enige oude

⁵ Veemgericht: een Westfaalse rechtspraktijk

⁶ CBS, PBL, WUR, 2016

Tabel 1 Samenvatting van de abiotische, biotische en cultuurhistorische waarden

Waarden	Negatief	Lokaal van belang	Regionaal van belang	Provinciaal van belang	Nationaal van belang	Internationaal van belang	van belang voor GLK	Toelichting
Abiotische waarden								
Geomorfologie				x				Gedeeltelijk binnen Gea-object
Bodem				x				Bijzondere veengronden voor Gelderland
Hydrologie	x							Verdroging
Licht en geluid	x							Langs provinciale weg
Milieukwaliteit		x						
Biotische waarden								
Flora					x			Diverse grasland- en akkersoorten
Vegetaties						x		Vooral typen van schrale, droge graslanden en (voedselrijkere) loofbostypen
Zoogdieren				x				Vleermuizen
Vogels		x						Wel bijzondere vogels waargenomen, geen broedgevallen
Herpetofauna en vissen		x				(x)		Niet op 't Walfort zelf, wel direct eraan grenzend
Insecten					x			Libellen en dagvlinders
Cultuurhistorische waarden								
Archeologie								Onbekend
Historische geografie					x			Veemgericht, enige plek in Nederland
Bouwkundig					x			2 Rijksmonumenten, 1 gemeentelijk monument ('t Zondagsschooltje)
Landschapstuinarchitectonisch								Niet van toepassing
Interieur en collectie			x					Authentiek interieur
overig								

Tabel 2 Samenvatting van de landschappelijke, recreatieve en land- en bosbouwkundige waarden

	Laag	Gemiddeld	Hoog	Uniek	GLK	Toelichting
Landschappelijke waarden						
Gaafheid			x			
Streekeigenheid			x			
Recreatieve waarden						
Ligging ten opzichte van stedelijke gebieden		x				
Ligging ten opzichte van toeristisch recreatieve gebieden/infrastructuur			x			Achterhoek, vakantie huisje
Land - en bosbouwkundige waarden						
Bosbouw			x			
Landbouw	x					Niet in eigenbeheer

Grove den. De bossen hebben een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag. De bossen hebben nog steeds een productiefunctie, zoals dat bij de oorspronkelijke aanleg ook bedoeld was. De landbouwgronden zijn alle verpacht, de pachter van de in het westen van de havezate gelegen percelen heeft een overeenkomst afgesloten met de Provincie in het kader van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN). Deze landbouwgronden hebben voornamelijk hoge natuurwaarden en weinig opbrengend vermogen.

2.6 Samenvatting

In de tabellen 1 en 2 wordt een samenvatting van de kerncollectie gegeven

3. Beheer tot nu toe

3.1 Doelstellingen vorige beheervisie

Er is na verwerving geen visie voor 't Walfort of het 't Zondagsschooltje opgesteld. Wel is er vanuit de gemeente een reden voor erfpacht voor 't Walfort opgegeven:

“De gemeente acht het gewenst dat het landgoed Walfort op de lange termijn als landgoed in stand blijft met als doel dat de aanwezige elementen van boerderijen, landerijen, bossen en andere natuurterreinen een onlosmakelijke eenheid blijven.”

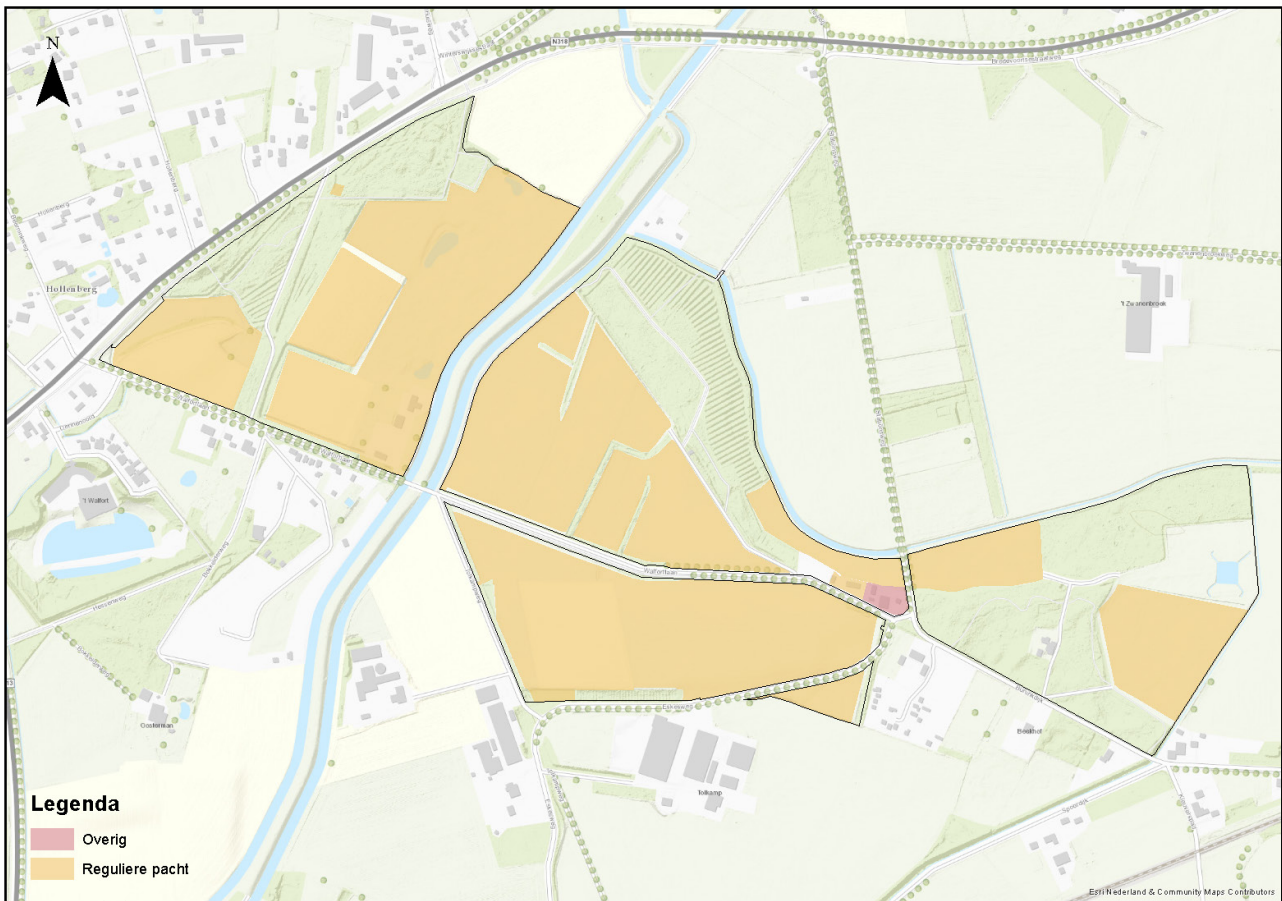
3.2 Beschrijving tot nu toe gevoerde beheer

Het bestaande beheer, dat gericht was op verschraling, kruidenrijke akkers en verhoging van de natuurwaarden, is voortgezet. Het huidige beheer richt zich nu voornamelijk op het bos. Een grasland in het oosten van 't Walfort is medio 2010 ingericht tot natuurgrasland, waarbij een poel (mogelijk van oorsprong een eendenkooi) tot een waterplas met vangpijpen (zonder vanginrichting) is heringericht.

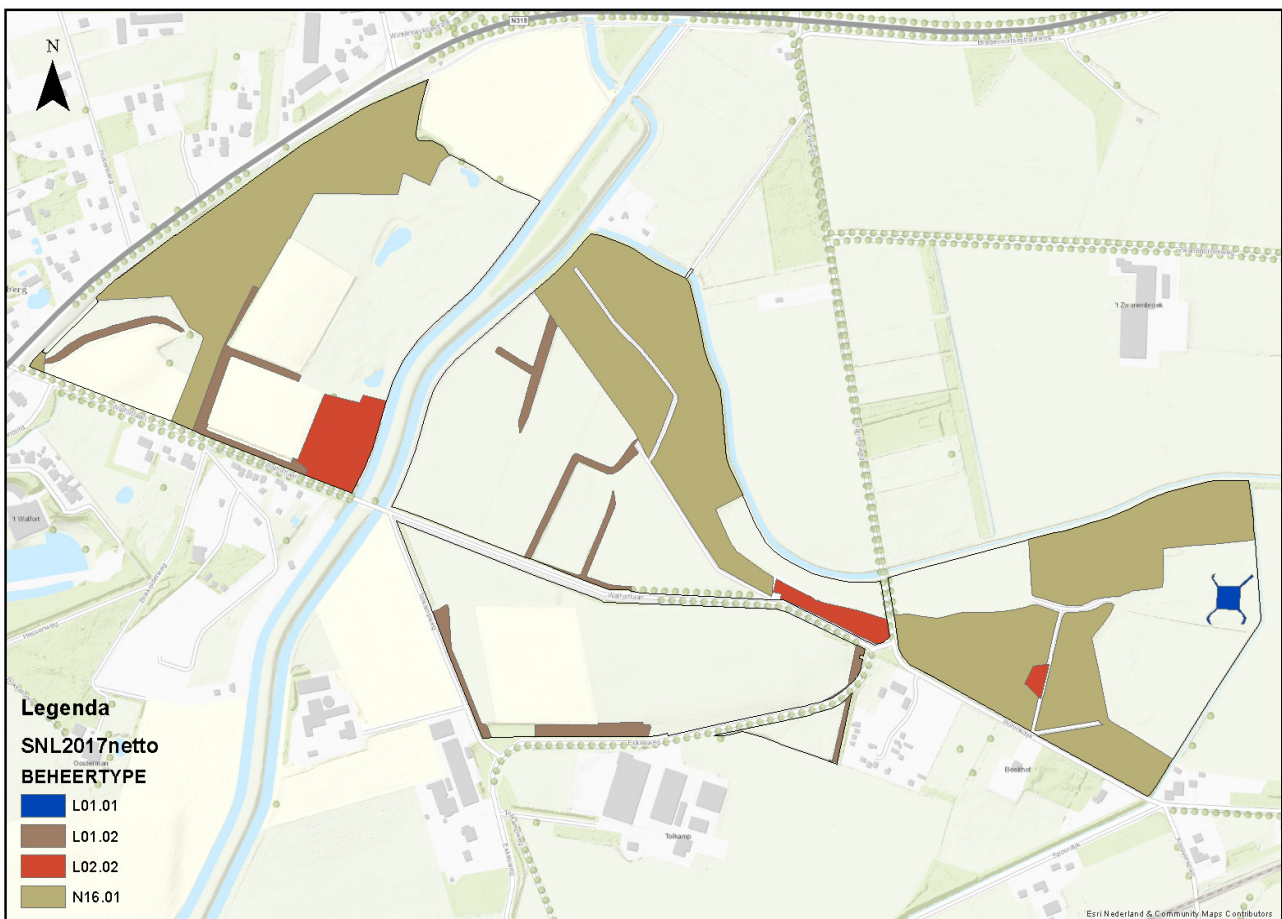
4. Contracten en verplichtingen

GLK heeft 't Walfort sinds 2003 in erfpacht van de gemeente Aalten. De erfpacht geldt voor een periode van 50 jaar. De erfpacht is afgesloten met de verplichting om het landgoed in stand te houden (zie paragraaf 3.1).

De havezate en de landbouwgronden zijn door GLK regulier verpacht. De pachter krijgt op het moment subsidie voor agrarische natuurbeheer (SAN) op de landbouwgronden. Hoeve Eskes en 't Zondagsschooltje worden verhuurd (figuur 6). Het Eskeshuisje (Stationsweg 1) heeft recht van opstal, waarbij onduidelijkheid is tussen de grens van opstal en de erfgrans. De beheertypen voor de Subsidie Natuur en Landschap (SNL) die van toepassing zijn op 't Walfort staan in figuur 7.

Figuur 6 Contracten en verplichtingen Walfort

Figuur 7 SNL Beheertypenkaart 2017 voor 't Walfort

5. Visie

GLK bekijkt terreinen in een brede landschappelijke context. Het landschap is altijd en overal en vormt in feite de basis onder de waarden in de terreinen die daar deel van uitmaken. In het landschap worden verschillende lagen onderscheiden (landschaps-ecologisch systeem, infrastructuur en menselijk gebruik), die met elkaar zijn verbonden. Een landschaps(ecologische) systeemanalyse en historisch geografische beschrijving zijn voor de keuze van een beheerdoelstelling essentieel, maar zijn niet altijd voorhanden bij het opstellen van een visie. In zo'n geval worden de potenties van een terrein met 'best professional judgement' beoordeeld. Op basis daarvan wordt per terrein een doelstelling gekozen die de hoofdstrategie voor het terrein weergeeft.

Er zijn drie opties voor een doelstelling:

- **NATUUR:** gebieden met hoge tot zeer hoge natuurwaarden, waar wordt gestreefd naar herstel van het onderliggende landschappelijke systeem in relatie tot deze natuurwaarden, en waar het beheer ten behoeve van de ontwikkeling van natuurkwaliteit voorop staat.
- **CULTUURHISTORIE:** gebieden met hoge tot zeer hoge cultuurhistorische waarden, waar wordt gestreefd naar herstel van het onderliggende landschappelijke systeem in relatie tot deze waarden, en waar het beheer geheel in het teken staat van de instandhouding en het beleefbaar maken/houden van deze waarden. Het aanwezige productiepotentieel wordt alleen benut als dit bijdraagt aan versterking van de cultuurhistorische waarden.
- **LANDSCHAP:** gebieden met hoge landschappelijke waarden of gebieden die zich in hun totaliteit niet kenmerken door hoge natuur- of cultuurhistorische waarden maar waar mogelijk wel hotspots natuur of cultuurhistorie aanwezig zijn, waar het beheer gericht is op behoud van de landschappelijke samenhang.

Binnen de gekozen doelstelling kunnen meerdere accenten worden aangebracht. GLK onderscheidt de accenten natuur, cultuurhistorie en bosbouw/landbouw. De accenten hebben een duidelijke signaalfunctie voor de beheerder en geven weer waar in het beheer specifiek rekening mee moet worden gehouden (tabel 3). Recreatie wordt niet gezien als accent, maar wordt per terrein zodanig vormgegeven dat het geen belemmering vormt voor de gekozen doelstelling.

5.1 Afweging

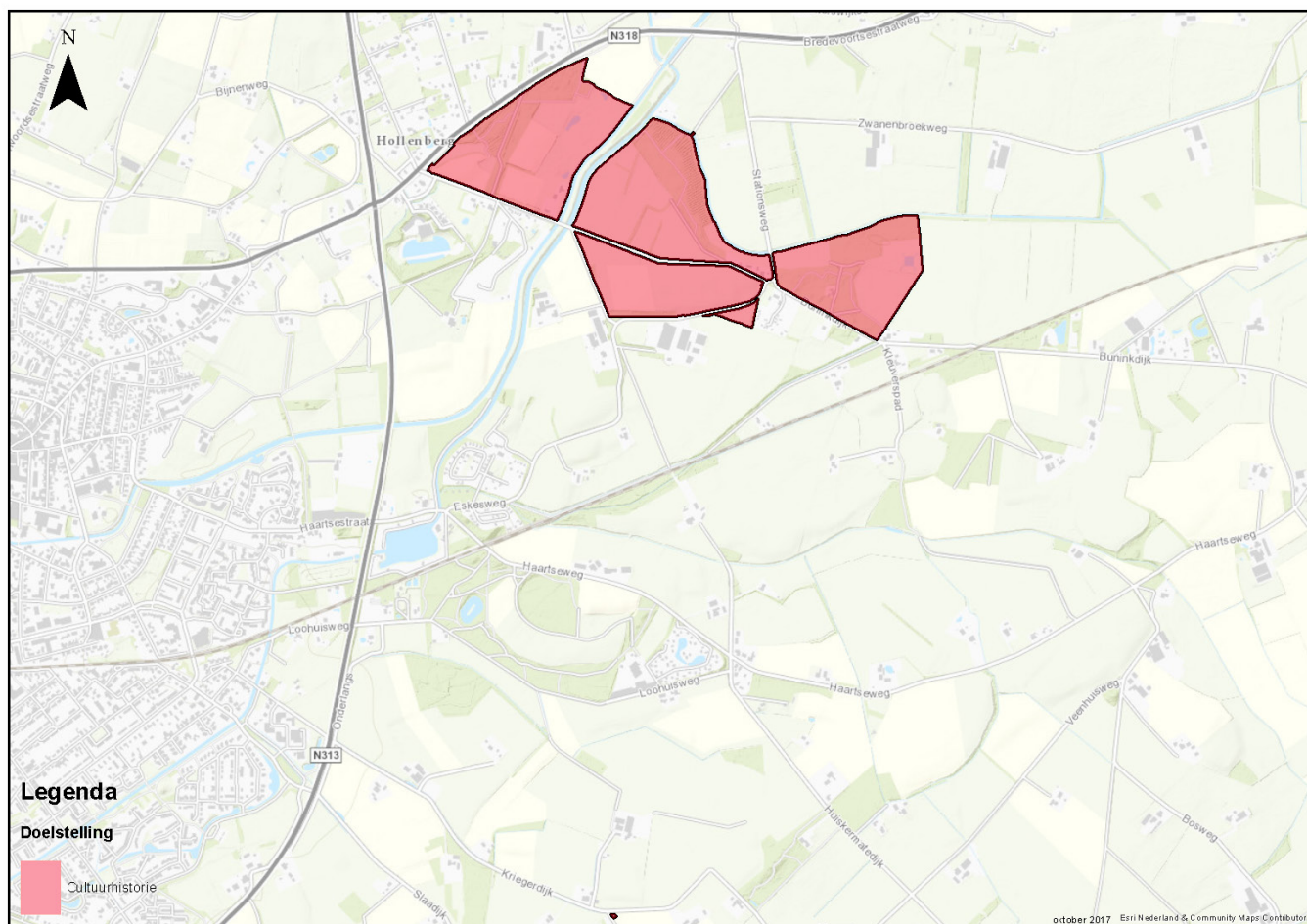
De grootste waarde van 't Walfort ligt op het gebied van cultuurhistorie, het is een compleet ensemble, met de havezate, landbouwgronden, boerderij 't Eskes en het Eskeshuisje. De natuurwaarden bevinden zich vooral op de verpachte landbouwgronden die door de huidige pachter met agrarisch natuurbeheer beheerd worden. Doordat deze landbouwgronden regulier verpacht zijn, zijn er geen beperkingen opgelegd ten aanzien van het gebruik en kan de pachter besluiten om weer regulier te gaan boeren, waarbij de natuurwaarden verloren kunnen gaan.

't Walfort kent daarnaast een bos met variatie in leeftijd en structuur, waarin houtproductie plaatsvindt.

't Zondagsschooltje heeft geen uitzonderlijke cultuurhistorische waarden of natuurwaarden, maar is wel een gemeentelijk monument dat GLK wil behouden. Het ligt daarom voor de hand om, als de huidige verhuurperiode afloopt, te bezien of exploitatie in eigen beheer mogelijk is.

Tabel 3 Doelstellingen en accenten bij GLK

LANDSCHAP				
		Doelstelling		
		Natuur	Cultuurhistorie	Landschap
Accent	Natuur		Cultuurhistorie met accent natuur	Landschap met accent natuur
	Cultuurhistorie	Natuur met accent cultuurhistorie		Landschap met accent cultuurhistorie
	Bosbouw/ Landbouw		Cultuurhistorie met accent bos-en/of landbouw	Landschap met accent bos - en/of landbouw

Figuur 8 Doelstellingen t' Walfort en ' t Zondagsschooltje

5.2 Doelstelling

De doelstelling voor 't Walfort is het behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden. De doelstelling voor 't Zondagsschooltje is algemene instandhouding van de waarde van het schooltje als gemeentelijk monument, met als bestemming vakantiewoning (figuur 8).

6. Beheer

6.1 Beheer op hoofdlijnen

Bossen

Het beheer op 't Walfort is voornamelijk gericht op het bos, omdat het grootste deel van de landbouwlanden in beheer zijn bij de pachter. Het streven is naar meer afwisseling in leeftijd en structuur, met instandhouding en waar mogelijk versterking van de in hoofdstuk 2 genoemde waarden. Daarbij is er ruimte voor de oogst van hout. Binnen de opstanden is ruimte voor kleinschalige verjonging.

Graslanden en landbouwgronden

De graslanden die in beheer zijn bij GLK worden jaarlijks gemaaid. De landbouwgronden die regulier verpacht zijn worden door de huidige pachter beheerd met agrarisch natuurbeheer. In de toekomst zou GLK graag zien dat de natuurwaarden van deze landbouwgronden behouden blijven. Bij het beëindigen van de huidige pacht zal onderzocht moeten worden of volledige omvorming naar natuur mogelijk is. Kan dat niet, dan wordt er zorggedragen voor een agrarische verpachting met specifieke eisen/beperkingen ten gunste van de natuurwaarden.

Poelen

De heringerichte poel, met het uiterlijk van een eendenkooi, wordt beheerd door de directe omgeving jaarlijks te maaien en het maaisel af te voeren. De greppels ('pijpen') worden vrij gehouden van opslag en open gehouden.

6.2 Onderzoek, projecten en externe ontwikkeling

In tabel 4 zijn actiepunten en projecten benoemd, die nodig zijn om de doelstelling uit deze visie te verwezenlijken.

Adviezen t.b.v. kwaliteitsverbetering
n.v.t.
Monitoring en onderzoek
Cultuurhistorische waarden analyse voor 't Walfort
Inrichting en overige projecten
n.v.t.
Externe ontwikkelingen
Afspraken maken met eigenaar Eskeshuisje over grenzen
Op termijn pachtcontracten aanpassen om behoud natuurwaarden graslanden veilig te stellen
Op termijn een afweging maken m.b.t. de exploitatie van 't Zondagsschooltje in eigen beheer

7. Literatuur

Bomenstichting, d. (2017, Februari 15). Monumentale bomen. Opgehaald van Bomenstichting: <http://www.bomenstichting.nl/monumentale-bomen/monumentale-bomen.html>

Bureau Niche, Buro Hemmen, Schokland. (2007). Landschapsontwikkelingsplan Gemeente Aalten. Aalten: Gemeente Aalten.

CBS, PBL, WUR. (2016). Nationaal Landschap Winterswijk. Opgehaald van Compendium voor de Leefomgeving : <http://www.clo.nl/indicatoren/nl1501-winterswijk>

Geldersch Landschap & Kasteelen. (2016). Meerjarenvisie 2016 - 2025.

Hullenaar, B. (2008). Hydrologische monitoring terreinen Geldersch Landschap (concept). Zwolle: Ecohydrologisch Adviesbureau .

Provincie Gelderland. (sd). Kaarten en Cijfers. Opgeroepen op 2017, van Provincie Gelderland: www.gelderland.nl

van der Genugten, C., & Cleiren, L. (2013). Evaluatie Walfort. Arnhem: Geldersch Landschap & Kasteelen.

Beheervisie Walfort

www.glk.nl

Geldersch
Landschap
Kasteelen